

МИХАИЛ САДОВЯНУ
РАЗКАЗ СЛЕД СЕДМАТА
ЧАША

Превод от румънски: Димитър Ангелов, 1980

chitanka.info

Слушай да ти разкажа една история, за която изведнъж си спомних — каза ми моят приятел Гаврилаш, след като се нахранихме. — Много време мина, откак не сме се виждали, а аз потънах там, в онова провинциално градче. Знаеш, че в живота на един учител няма големи вълнения. Събитията, привлекли вниманието ми, могат да се изброят на пръсти. Сив, еднообразен живот.

През ония години живеях у една дебела мустаката госпожа, голяма гледачка на карти. Понякога гледаше и на мен и ми говореше с непоклатима увереност за някакво момиче със сини очи и за някакъв заговор срещу моето щастие, а също така, че отнякъде ще ми дойдат пари и че ми предстои дълъг път. Аз се смеех и се бранех и от синеоката девойка, и от неочакваните пари, а госпожа Касандра полу на шега, полусърдито протягаше ръка с вдигнат нагоре палец и ми крещеше разпалено:

— Parol doner^[1], господин Гаврилаш! Ако не се сбъдне туй, което ти казвам, можеш да правиш с мен каквото щеш!... Картите никога не лъжат.

Госпожа Касандра имаше една котка със сребриста козина, много хубава и галена котка, която скачаше в ръцете ми, извиваше гръб и се гушеше на гърдите ми. И тук, у вас видях едно животинче от същото семейство — то се провря под мишницата ми и ме погали по лицето с меката си опашка. Като видях вашата котка, сетих се за другата, а оттам и за съседката, която живееше през пътя. Съседката, която живееше насреща имаше нещо от грациозните движения на котките — беше дребничка, стройна и нежна. Имаше очарователна усмивка, по лицето ѝ преминаваше лек трепет, а под сянката, която хвърляха черните ѝ къдри, погледът ѝ беше твърде опасен за моя душевен покой, повярвай ми.

Съпруг на моята съседка през пътя беше директорът на префектурата, господин Демостене Ласкар. Странно нещо. Мисля, че и ти можеш по името да си представиш господин Демостене Ласкар — висок човек с прошарена коса и внушителни бакенбарди. Вървеше бавно с изпъчени гърди, размахвайки бастуна пред тялото си. Вървеше като човек, който е тръгнал да върши подвизи... От тридесет години насам той тръгваше и се връщаше все с този героичен вид.

Ходеше добре облечен, носеше ръкавици и бомбе и поздравяваше много церемониално. От край време всички го знаеха

като началник на префектурата. За целия град той беше „господин началникът“.

И на този човек, който бе живял толкова години сам, бе събрал пари и построил къща, украсена с безброй завърънкулки и покрита с червена ламарина, с балкон, потънал в бръшлян и увивни рози, две години преди това му беше хрумнала странната идея да се ожени. И беше се оженил. Довел от далечни места едно дребничко, нежно и неспокойно момиче с още по-неспокоен поглед.

Моята хазайка я наричаше „госпожа Софиика“ и много пъти, когато я видеше сред цветята на балкона, дълго я гледаше и клатеше глава. Понякога изпод тъмнокестенявите ѝ мустаци се чуваше едно недоволно „Хм!“

Животът ми в това градче, както можеш да си представиш, имаше малко развлечения. По кафенета не ходя, по кръчми — още по-малко. По-приятно ми е да си стоя в къщи и да чета. Наистина по едно време бях навикнал да се разхождам из околностите на градчето. Там имаше една рядка елшова горичка, пълна с цветя, а до нея, откъм селата, които се виждаха в долината, извор — една кристална дъга се спускаше почти безшумно към долината по постеля от кичести треви.

Там, от края на горичката, се откриваше много красива гледка: далечните планини се виждаха като забулени в димни мъгли, а когато слънцето залязваше, димните мъгли се разсейваха в теменужена сянка.

Но от известно време не ходех даже и до елшака. Седях с книга в ръка в моето ъгълче на чардака. Но право да си кажа, не четях, свеждах очи към книгата само когато наблизко се появеше допотопното туловище на госпожа Касандра. През другото време дебнех с очи като граблива птица. Безкрайно удоволствие ми доставяше да следя бързите скокливи движения на госпожа Софиика, да гледам как се повдига на пръсти, как напруга тяло, изопва шия и протяга ръце, за да хване някоя роза, увила се високо около стълба на балкона, как се навежда през перилата и вика с нежно гласче едно грозно кученце с дълга козина, което тя наричаше „Бижук“, как хвърляше към мен пламенен поглед изпод ресниците си.

Гледах и виждах, че точно срещу нейните малки бели ръце има рози, които я разделяха от кученцето, и то, колкото и да го викаха, не идваше на балкона и не скачаше в ръцете ѝ, въртейки опашка. А горещият лъч от черните ѝ очи ме пронизваше право в сърцето.

Но аз съм преди всичко човек с принципи, в кръвта ми е да зачитам законите. Госпожа Софиика беше съпруга на господин Демостене Ласкар и толкоз — неговата съпруга, неговото богатство трябваше да си остане негово. Имах само едно-единствено желание: да я гледам, както гледам цветята на балкона. Но и това беше много за моите часове на отегчение и скука. Поне така ми се струваше на мен. Оттогава досега съм поостарял.

Днес тъй, утре тъй, господин Демостене Ласкар се движеше като по часовник: тръгваше точно в определен час и точно в определен час се прибираще у дома си. Вечер точно в определен час излизаше да се разходи до кафенето и се връщаше късно. Този навик, както и тютюнът, беше му останал от времето на ергенлъка. Когато в градината свиреше музика, той точно в определен час излизаше с госпожа Софиика и най-късно в десет и половина се връщаха.

Когато господин Демостене си беше в къщи, балконът пустееше. Когато излизаше, съпругата му го изпращаше до портичката, после бързо отиваше на балкона и си намираще там безброй занимания. Наблюдавах я четвърт час да стои с вземо в ръка, после започваше да се разхожда насам-натам и да бере цветя за букет. След това седнаше замечтана, подпираше ръка на слепоочието си и свеждаше красивите си очи над някоя книга.

В моя живот навлезе някакво очарование. Гледах моята съседка като нещо крехко и нежно, а в същото време в ума ми се промъкваше, макар все още смътна, но затова пък толкова по-приятна, една мисъл: че много от тези неща, които се правят отсреща, докато господин Демостене изпълнява служебните си задължения, се правят за дома, в който аз живея. А измежду живеещите в този дом не за мустакатата ми хазяйка се показваха розите, книгата и нежният профил на госпожа Софиика.

Един ден забележително събитие разтърси спокойствието на нашата улица. Тълпи хора се развикаха и с крясъци и свиркане хукнаха надолу по улицата. Най-отпред тичаше гологлав, вдигнал една вила, някакъв мъж от покрайнините на градчето. Други махленци със зяпнали усти и ококорени очи тичаха подир него. Боси, гологлави деца подскачаха като козли отзад, смееха се и се блъскаха, а най-накрая се спъваше на всяка крачка и едва мъкнеше огромния си корем нашият

стражар. Беше килнал фуражката си на тила и стъпваше ситно-ситно, извадил войнишкия нож.

Беше горещ летен ден. През разтворените прозорци подаваха глави жителите, събудени от неочакваната врява.

Госпожа Касандра също скочи, изплашена в следобедния си сън. Пристигна с тежки стъпки на чардака, оттам отиде в двора и заразитва, изумена, с писклив глас:

— Какво има? Какво има, моля? Какво се е случило?...

Погледна към небето, сякаш търсеше с очи някакъв страшен змей, после отиде до портичката, погледа тичащите хора, но изведнъж се върна и започна да търси с поглед нещо из двора.

— Къде е Осман? — изпищя тя, ужасена.

Осман си играеше в дъното на двора с Бижуката, кученцето от отсрещната къща.

Неочаквано от потъналия в цветя балкон на нашата съседка прозвуча мелодичен глас:

— Какво е станало, госпожа Касандра, какво се е случило?

— Че знам ли я? — извика изплашена госпожа Касандра — Може би някой разбойник е избягал от затвора...

— Какво? — удиви се госпожа Софиика и кокетно се надвеси през балкона, поглеждайки надолу по улицата. Сега хората бързаха да узнаят нещо повече.

Някакъв минувач рече:

— Струва ми се, че е било бясно куче...

— Чуваш ли, каза, че било бясно куче — извика госпожа Касандра.

Нашата съседка тихо изписка: „Ай!“, вдигна ръце към челото си и леко се наведе назад. Това ѝ отиваше много добре. После опипа внимателно къдриците си, оправя ги и извика разтревожено:

— Бижуката, Бижуката!... Къде си?

— Видях го тука из нашия двор... — каза моята хазайка.

— Как така? Значи, е излязъл на пътя, когато Демостене тръгна за префектурата. Къде е? Бижуката! Дали не му се е случило нещо?

Обхваната от тревога за това четирикрато същество с дълга бяла козина, госпожа Софиика изтича по каменните стъпала, дръпна рязко портичката, пресече с грациозни движения улицата и влезе в нашия двор.

— Ах, госпожа Касандра! — възкликна угрижена тя. Бузите ѝ бяха леко поруменели. — Дали не му се е случило нещо? Къде е? Бижука, Бижука, ела тук! Къде си бил, безобразнико?!

Кученцето се спусна към нея и започна да се умилква и да се търкаля в тревата пред краката ѝ.

— Мигар нищо не му се е случило? — запита отново нашата съседка и погледна недоверчиво към кученцето. После вдигна очи към мен.

Развълнуван от близостта ѝ, аз отговорих неволно:

— Не вярвам, не съм го виждал на улицата. Играеше си тук най-кратко...

— Така ли? — попита отново тя и ме погледна с признателност.

Нашата съседка не побърза да си вземе кученцето и да се върне на балкона си. Постоя още малко на приказки с моята хазайка.

И бавно, почти неусетно се приближи до чардака, където аз, както винаги, четях. Сега вече не четях, а гледах към съседката. Ах, много очарователна беше госпожа Софиика! Имаше силно, гъвкаво и закръглено тяло с тънко кръстче. И изведнъж тя ме погледна изпод полупритворените си клепки. Ей богу, при този поглед сърцето ми пламна и заби бързо. Виновен беше не само крадешком отправеният към мен поглед, но и лекият трепет по лицето, движението на кръста ѝ, от което роклята ѝ се залюля като подухвана от вятър.

— Какво четете, господин Гаврилаш?...

Не бях в състояние да ѝ отговоря. Само ѝ подадох книгата. Тя протегна глава и леко смръщи вежди. Направи гримаса, сякаш беше изпила нещо горчиво, но и така ѝ отиваше, вярвай ми. После добави със смях:

— Ах, философска книга... Мислех, че обичате романи. Никога не бих зачала философска книга. Но от роман не се отказвам...

Смехът ѝ като че ли гъделичкаше сърцето ми.

— И моят мъж е философ — каза тя. — В това отношение не се разбираме...

Разсмя се още по-силно и се обърна към госпожа Касандра. Смееше се и хазайката ми, без да знае за какво. Засмях се и аз. Някакво опиянение ме бе обхванало, като гледах движенията на тялото ѝ, потрепването на гърдите ѝ, оголената ѝ шия, леко извитите и в подигравателна усмивка устни, които бяха едва засенчени от нежен

като на праскова мъх. Ах, тези устни, тези очи!... Изумително нещо, приятелю... Изведнъж изпитах чувството, че са ме целунали, изпитах опиянението на целувката и затворих очи... Но уви! Само ми се беше сторило така. Съседката ми вече се отдалечаваше с кученцето си, а аз си мислех дали бих умрял или дали бих бил в състояние да умра за една истинска целувка.

Така известно време аз бях щастлив само като я гледах. Бях твърд човек, както ти казах, човек, който уважава законите и чуждото благо! Но можех да си позволя от време на време да разменям по някоя дума с госпожа Софиика, когато идваше да си вземе Бижукa, или да я гледам как бере цветя за букет и знаейки, че я наблюдавам скришом, да заема най-различни прелестни пози на балкона.

А какъв смях имаше, драги, какъв поглед... Днес вече не бих могъл да се заблудя.

А да видиш какво ми се случи една нощ.

Изведнъж се разнесе продължителният и изплашен вой на тръбата от пожарната кула.

В далечината, в долния край на града, бързо се издигна сияние като от луна, после огромни жълти пламъци се извисиха към небето. Съседите се развикаха. Крещеше и госпожа Касандра, държеше се за главата и се вайкаше:

— Олеле мале, сега целият град гори, ще изгори, олеле...

Аз бях излязъл на улицата и гледах как все повече се издигат към небето езиците на пламъците, как се сгъстява сивият пушек на фона на неподвижното зарево и как през дима излитат като мълнии искрите от пожара. На слабата като при новолуние светлина се мяркаха забързаните фигури на хората от градските покрайнини, които сякаш отиваха да се наслаждават на красива гледка.

Отдалече се дочуваше глухо бумтене — тракането на помпите и на пожарните коли.

На обвития в рози балкон изведнъж съзрях сянката на съседката си. Чух и сладкия ѝ глас.

— Гледай да не се бавиш много, мили... Самичка в къщи, само с прислугата, ме е страх... А пък и те, струва ми се, отидоха да гледат пожара...

— Не бой се — отвърна с достойнство господин Демостене. — Всички съседни са будни... Ето го и господин Гаврилаш... Добър вечер,

господин Гаврилаш... Ако не ходите на пожара, бъдете така добър...
Вижте, жена ми остава самичка...

— О, да, разбира се, с удоволствие... Бъдете спокоен, господин Ласкар... — казах аз от изключително кавалерско чувство и стиснах ръката, която тържествено ми подаваше господин началникът на префектурата.

— Да не се бавиш много!... — извъня като сребърно звънче гласът от балкона.

— Няма, няма! — отговори господин Демостене и тръгна спокойно с бастуна и тържествената си походка към дълга си.

Улицата опустя. Бях останал сам до вратата на моята съседка като стълб в дрезгавата светлина. Госпожа Касандра се вайкаше като болна из стаите си.

Само я чувах, но не я виждах.

Стори ми се странна тази служба на нощен пазач, която бях приел на драго сърце, най-малкото странна. Не знаех какво да правя. Завъртях се на едно място с ръце на гърба. Реших да се разхождам насам-натам по улицата, но над перилата на балкона се наведе силуетът на госпожа Софиика. Спрях се. Тя ме заговори почти шепнешком.

— Господин Гаврилаш, не знаете ли чии къщи горят?...

— Струва ми се, че горят еврейските дюкяни... — отговорих аз по същия начин.

— Голям пожар!... — промълви изплашено съседката.

Не знаех какво да кажа. Настъпи мълчание. Госпожа Софиика, изглежда, се сети за моето положение на нощен пазач и се засмя.

— Господин Гаврилаш... защо стоите така сам на пътя... Ако желаете, заповядайте тук на балкона... Оттук пожарът се вижда по-добре...

Сърцето ми се разтупка. Отворих портичката, затворих я тихо и изкачих каменните стъпала. Съседката се отдръпна в сянката. После ми подаде един стол.

— Заповядайте, седнете... — каза тя приятелски.

Ноцта беше тиха, не се усещаше никакъв вятрец. В далечината искрите от пожара се стрелкаха към небето, техният тайнствен отблясък достигаше до най-тъмните ъгълчета на балкона и сякаш ту

скриваше, ту показваше замечтаното лице на моята събеседница. Розите сладко ухаеха.

— Каква философска книга още прочетохте? — попита ме неочаквано госпожа Софиика и се засмя тихичко, сякаш гургулица изгука.

Отговорих галантно:

— От *онзи* ден повече не чета философия.

— Тъй ли? А защо?...

Не отговорих. Не знаех какво да кажа.

— Господин Гаврилаш, ще хапнете ли едно сладко?

— Не, благодаря...

— Как така? Не обичате ли сладките неща?...

Тя пак се засмя, но по-неспокойно, по-възбудено. Мина край мен, съвсем близо до мен. Леката ѝ копринена блуза ме докосна, облъхна ме ухание на непознат парфюм.

Зачаках я смутено на тъмния балкон.

След малко чух гласа ѝ отвътре:

— Заповядайте, господин философ...

Влязох в една стаичка, слабо осветена от малка лампа с розов абажур. Вероятно това беше нейната стаичка. Поне така ми се стори. В нея се носеше мирисът на непознатия за мен парфюм. Беше пълна с разни неща, като някаква кутия с играчки. Върху масичката от червено дърво ме чакаха сладкото и чаша с вода. През отворения прозорец нахлуваше струя свеж въздух и полюшваше спуснатите завеси. Съседката ми се отпусна на мекото канапе до прозореца. Гледаше ме с полуотворени очи, от погледа ѝ върху мен се струяха огнени лъчи. Леко отворените ѝ устни се свиваха в подигравателна усмивка. Гледа ме известно време. Аз сведох поглед. Когато вдигнах очи, видях, че ресниците ѝ са спуснати. Пръстите ѝ нервно ровеха ресните на дългата възглавница на канапето.

На улицата затрополи файтон. Тя извика тихо и скочи на крака.

— А! Мъжът ми!

Но файтонът отмина и тракането на колелата се изгуби в далечината. Тя беше притиснала дясната си ръка до сърцето и дишаше учестено. Приблужи се пак до мене и аз усетих докосването на дантелите ѝ. Тя отмина с подноса, а аз като камък с принципи

продължавах да стоя неподвижно на мястото си. Когато тя влезе отново, усмихната, грациозна, гъвкава, попитах:

— Няма ли да излезем на балкона?...

— Да, да отидем, там е по-прохладно... Ей сегичка ще си дойде и другият философ... Ще можете да си поговорите...

И се засмя. Още чувам този смях... Усещам го като удар с камшик...

Това е моята история. Откакто косата ми започна да сребрее, все по-ясно разбирам онази приказка за щастieto, което веднъж в живота на човека влиза през вратата и излиза през прозореца. Трябва да съумееш да го задържиш. Ясно е обаче, че това щастие влиза по такова време, когато човек не е още достатъчно поумнял. Вижда се, че тогава не съм умеел да ценя както трябва живота. Какво ще кажеш?

— Ще кажа, че крайт на разказа ти прави чест...

— Хм! Може би! Не вярвам! — и той горчиво се усмихна. — Аз не намирам нищо за възхищение в станалото. Бих могъл да кажа, че в тая възраст се правят много глупости, за които след това страшно съжаляваме...

1910 г.

---

[1] Честа дума (неправилен френски). ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.